

Täysistunto

Perjantai 9.2.2024 klo 13.01—13.33

3. Vaalirahoituksen valvonta vuoden 2023 eduskuntavaaleissa - Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus

Kertomus K 20/2023 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään tarkastusvaliokuntaan. — Keskustelu, edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

Keskustelu

13.02 **Veronika Honkasalo vas:** Arvoisa puhemies! Täällä käsitellään vaalirahoitusta, ja samat ongelmat toistuvat aina kerrasta toiseen. Vaalikampanjoiden budjetit ovat kasvaneet merkittävästi, niin myös tästä kertomuksesta käy ilmi, ja samoin yksittäiset kampanjat. On täysin käsittämätöntä, että meillä Suomessa käytetään eduskuntavaaleihin joissain tapauksissa pitkälti yli satatuhatta euroa. Eli rahan valta on valtava vaaleissa, ja niin ei demokratia tiassa pitäisi olla.

Eilen tapasin lukiolaisryhmää ja keskustelin heidän kanssaan siitä, että demokratian yksi keskeinen ongelma on se, että me täällä, kansanedustajat, olemme keskimäärin korkeammin koulutettuja ja paremmin resursoituja, ja se näkyy myös näissä kampanjoiden budje-teissa. Sehän tarkoittaa sitä, että on todella korkea kynnys sitten lähteä mukaan vaaleihin, kun rahalla on näin valtava merkitys ja valtava valta. Se näkyy Suomessa myös siinä, kuin-ka vähän meillä on nuoria mukana päätöksenteossa sekä kunnallisella tasolla että täällä eduskunnassa, ja niin ei saisi olla. Sitten tietenkin ongelma tässä rahan vallassa on myös se, että kenen intressejä me sitten täällä oikeastaan ajamme, jos esimerkiksi yritykset tukevat niin mittavin määrin joitakin ehdokkaita. Ovatko he sitten tulostavasti näille rahoittajil-le?

Tässä kertomuksessa tuodaan myös esille, että tämä valvonta on edelleen tehotonta, se ei toimi. Vasemmistoliitto onkin esittänyt, että tätä valvontaa pitää tehostaa, sanktioita pitää lisätä. Lisäksi esimerkiksi ensimmäinen lakialoite, jonka täällä eduskunnassa tein kesällä 2019, oli se, että me säädettäisiin kampanjakatot kaikkiin vaaleihin. Se mielestäni asettaisi ihmiset ja ehdokkaat edes jollain tavalla tasavertaisempaan asemaan. Mutta niin kuin kävi ilmi viime eduskuntavaaleissa, onhan se käsittämätöntä, että meillä oli ehdokkaita, erityi-sesti esimerkiksi kokoomuksessa, jotka jättivät ilmoittamatta vaalirahoitusta kymmenien-tuhansien eurojen edestä eli yhtä paljon jättivät ilmoittamatta kuin vasemmistolaiset eh-dokkaat käyttävät vaaleihin yhteensä. Eli se kertoo myös siitä, että meillä on poliitikkoja, jotka suhtautuvat löperömmiin rahan valtaan ja siihen, että ei ole niin nöpönuukaa, ilmoit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 3/2024 vp

teleeko niitä summia vai ei. Mutta paljon on edelleen korjattavaa, ja itse toivoisin, että tätä kampanjakattoideaa vietäisiin tosissaan eteenpäin. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Debattihaluiset edustajat voivat pyytää vastauspuheenvuoroa painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan. — Edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

13.06 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On hyvä, että vaalirahoitusta valvotaan tarkemmin ja tiukemmin kuin aiemmin. Olen samaa mieltä, että tässä valvonnassa on edelleen kehitettävää, ja olen itse jo aiemmin esittänyt, että voisimme hyvin mennä sentyypin vaalirahoitusilmoitukseen, missä kerrottaisiin yksityiskohtaisesti, miten raha on kerätty ja miten se on käytetty, eli tulo- ja menopuoli avattaisiin, olisiko se sitten tietyllä tavalla kirjanpitytyyppisesti. Se voisi tuoda tähän kyllä lisää avoimuutta. Nyt nämä erilaiset ryhmittelyt, miten niitä rahoja on jaettu, hämärtävät tätä.

Mutta kaiken a ja o on se, että nämä pitäisivät sisällään kaiken rahoituksen, mitä on kerätty, eli se avoimuus, niin että ihmiset voivat arvioida sen jälkeen, minkälaista henkilöä ovat äänestämässä ja mitä vaikuttimia mahdollisesti siellä taustalla on. Nyt esimerkiksi ay-liikkeen isot tuet ja panokset [Veronika Honkasalo: Mitkä isot tuet? — Välihuutoja vasemmalta] jäävät täysin, kokonaan, [Puhemies koputtaa] näiden ilmoituksien ulkopuolelle.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Junnila, olkaa hyvä.

13.07 Vilhelm Junnila ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaalirahatutkija Tomi Venho on aiempien vaalien yhteydessä korostanut, että ay-liikkeen kampanjat ovat osa puolueiden ja ehdokkaiden rinnalla toimivaa vaaliorganisaatiota. Nämä on tutkijan mukaan koordinoitu yhteen vasemmistopuolueiden kanssa. Mikä on tämän puolivirallisen vaalityön todellinen luonne, mikä on sen tosiasiallinen arvo, sitä ei kukaan tiedä. Sitä ei merkitä myöskään vaalirahoitusilmoituksiin, eikä sitä siis näin ollen sovellettaisi mahdollisessa kampanjakatossakaan.

Tälläkin hetkellä ammattiyhdistysliikkeen johto käy kampanjaa maan hallitusta ja kansalaisia kohtaan, vaikka toiminnan tarkoitus on suoraan poliittinen, kuten nämä lakotkin ovat poliittisia eivätkä liity esimerkiksi työehtosopimuksiin. Eivät tähän ay-rälssin järjestämään performanssiin käytetyt miljoonat eurot näy minkään sortin julkisessa seurantalitassa. [Perussuomalaisten ryhmästä: Ohhoh!] Siksi kampanjakatto itsessään ei ole ratkaisu ja vaikuttamista tapahtuu vaalien välilläkin. [Puhemies koputtaa] Mutta presidentinvaalien osalta, joissa ei ole yksittäisiä kansalaisia pienissä vaaleissa, [Puhemies koputtaa] tämä voisi olla ratkaisu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kari, olkaa hyvä.

13.08 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vähän ikävältä tuntuu, edustaja Heinonen ja edustaja Junnila, nostaa ammattiyhdistysliike, vapaa järjestäytymisoikeus, kampanja- ja vaalirahoituksen ikään kuin suurimmaksi syntisäkiksi ja samaan aikaan viitata, että rahat jäisivät jollain tavalla julkisuudelta piiloon. [Oikealta: Nehän jää!] Tärkeämpää olisi kehittää vaalirahoituskanavaa niin, että koko kampanja-aika jo hyvissä ajoin tulisi tähän arvioinnin piiriin. Nythän kerätyistä rahoista ilmoitetaan varsin lähellä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 3/2024 vp

vaaleja kerätyt rahat, ei koko kampanja-aikaa, vaikka kampanja-ajat ovat usein pitempiä kuin vaikkapa puoli vuotta ennen vaalipäivää.

Kampanjakattoa olen itse kanssa kannattanut jo monet vuodet, ja pitäisin sitä oikeudenmukaisena myös siitä näkökulmasta, että ehdokkaat olisivat tasa-arvoisemmassa asemassa riippumatta siitä, millaisia suhteita heillä on. Meillä poliitikoilla, jotka olemme pidempään toimineet, on useampia kanavia, mutta mitä nuorempi, [Puhemies koputtaa] mitä vähemmän politiikassa toiminut henkilö, sen vaikeampaa hänellä on hoitaa [Puhemies koputtaa] omaa vaalirahoitustaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Ovaska, olkaa hyvä.

13.09 Jouni Ovaska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä on paljon kyse myös siitä kulttuurista, miten puolueet opettavat omille ehdokkailleen ja jäsenilleen, jotka ehdokkuutta harkitsevat, miten vaalirahoituksessa toimintaan. Esimerkiksi Pirkanmaalla ennen viime eduskuntavaaleja vajaa kaksi viikkoa ennen vaalipäivää kokoomuksesta ei yksikään ollut jättänyt ennakoilmoitusta [Vasemmalta: Ohhoh!] ja SDP:stä vain yksi. [Oikealta: Ohhoh!] Ja sama oli myös perussuomalaisten osalta. Eli kyllä sitä puoluekulttuuria ja sitä, että opetetaan siihen avoimuuteen, kannattaa kaikkien puolueiden tykönään miettiä, lähestulkoon kaikkien.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, Oras, olkaa hyvä.

13.10 Oras Tynkkynen vihr (vastauspuheenvuoro): Kiitos, puhemies! Kampanjakatto on tosiaankin tarpeellinen, joskaan ei välttämättä aivan helppo toteuttaa käytännössä. Mutta jos poliittista tahtoa löytyy, niin varmasti ratkaisutkin saadaan haettua.

Kampanjakattoa helpompi ja nopeampi tapa parantaa vaalirahoituksen sääntelyä olisi kuitenkin — vähän edustaja Ovaskaan viitaten — tehdä tästä vaalirahoituksen ennakoilmoituksesta pakollinen. Me ollaan nytkin presidentinvaalien alla nähty, miten osa ehdokkaista jättää jopa ennakkoäänestyksen alkuun asti sen ilmoituksen tekemisen. Osa ihmisistä ehtii jo käydä vaaliurnilla tietämättä, kuinka paljon rahoitusta osa ehdokkaista on saanut ja mistä se rahoitus on peräisin. Jos ehdokkailla ei ole mitään salattavaa, niin kuin tietysti toivon, niin ei pitäisi olla mikään ongelma jättää ennakoilmoitusta hyvissä ajoin ennen äänestyksen alkua, ja tämä olisi syytä varmistaa myös lainsäädännöllä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Koskela, Minja, olkaa hyvä.

13.11 Minja Koskela vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nämä vaalikampanjoihin käytettävät summat ovat kasvaneet vaali toisensa jälkeen, ja näiden summien suuruudet ovat merkityksellisiä, koska ne heijastelevat sitä, kenelle ehdolle asettuminen on ylipäänsä mahdollista ja millaisia ehdokkaita tämä nykyjärjestelmä suosii. Meillä on suomalaisessa demokratiassa ollut tällaisia hienouksia, kuten kansainvälisesti verrattuna suhteellisen matala hierarkia, äänestämisen helppous ja ehdolle asettumisen verraten matala kynnyks, mutta kun katsotaan esimerkiksi vuoden 23 eduskuntavaaleissa kampanjoihin käytettyjä summia, keskimäärin 37,5 tuhatta euroa per läpi päässyt ehdokas, niin herää kysymys, onko ehdolle asettuminen enää mahdollista kenelle tahansa. Kokeeko duunari tai pätkätyöläinen, opiskelija tai yksinhuoltaja, että hänellä on aito mahdollisuus hakea edus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 3/2024 vp

kuntaan? Tästä syystä itse kannatan ja myöskin vasemmistoliitto kannattaa kampanjakattoa, ja kannatan myös ajatusta siitä, että tämä ennakkoilmoitus olisi kaikille sitova. [Aki Lindén: Kukaan ei uskalla sanoa ”pitkät listat”!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Zyskiewicz, olkaa hyvä.

13.12 **Ben Zyskiewicz kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tätä keskustelua käydään aina näiden asioiden yhteydessä, ja varmasti kampanjakatoille olisi omat perusteensa. Toisaalta meidän pitää rehellisesti myöntää, että on lukuisia muita tekijöitä, jotka vaikuttavat siihen, että ehdokkaat eivät ole vaalikampanjassaan yhdenvertaisessa tai tasa-arvoisessa asemassa. Joku on kaunis nuorehko nainen, niin kuin siellä edustaja Honkasalo, joku on vähemmän kaunis vanhahko mies, niin kuin tällä hetkellä puhuja. Joku on tunnettu televisiosta. Joku on hyvä keräämään vaalitukea, toinen on hyvä olemaan sosiaalisessa mediassa hyvin aktiivinen, niin kuin edustaja Minja Koskela, joka oli ehdolla ja tuli hienosti valituksi, vaikka juuri annoitte ymmärtää, että nuorella pienituloisella ihmisellä ei olisi varaa lähteä ehdolle ja tulla valituksi. Haluan vain sanoa, että tässä suhteessa emme ikinä pääse [Puhemies koputtaa] täydelliseen tasa-arvoon. [Mika Kari: Jos päästäisiin vaikka lähemmäs!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Minja Koskelaan viitattiin edustaja Zyskiewiczin puheenvuorossa, joten edustaja Koskelalla on tilaisuus vastata.

13.14 **Minja Koskela vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskiewicz täällä viittasi minun sosiaalisen median käyttööni ja siihen, miten sitä kampanjassa käytin. Totta kai se on totta, että on erilaisia tapoja tehdä kampanja. Se, että on iso vaalibudjetti, ei tarkoita automaattisesti sitä, että kampanja on hyvä. Se, että on pieni vaalibudjetti, ei tarkoita automaattisesti sitä, että kampanja on huono. Mutta se, minkä verran ehdokkaalla on rahaa käytössä, faktisesti vaikuttaa siihen, minkä verran näkyvyyttä hän saa omille poliittisille näkemyksilleen, minkä verran hän saa tunnettavuutta omille kasvoilleen poliitikkona. Nämä ovat asioita, joilla on merkitystä. Ajattelen, että kampanjakatto ei ole mikään demokratian taikasauva, mutta se olisi yksi työkalu tasaamaan tätä ehdokkaiden välistä eroa, ja kyllä sillä on silloin merkitystä. Jos me puhutaan tästä kokonaisuudesta, niin meidän pitää pystyä myös nimeämään yksittäisiä työkaluja, ja tämä on minusta yksi sellainen, jolla on ilman muuta väliä ehdokkaiden välillä olevien erojen tasaamiseksi. [Ben Zyskiewicz: Vaikuttiko vaalibudjetti teidän näkyvyyteen viime vaaleissa?]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Niemi, olkaa hyvä.

13.15 **Veijo Niemi ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! En löydä perustetta tällaiselle kampanjakatolle enkä myöskään ennakkoilmoitukselle. Nytkin tämän salin ulkopuolella on lukuisia vaaleissa mukana olleita, jotka ovat laittaneet niihin kymmeniätuhansia rahaa.

Itse olen hyvin tunnollinen tässä asiassa. Avaan erillisen tilin, sinne tulevat ne vähät tuet, mitä olen saanut, ja lisäksi otan sinne lainan. Kaikki se, mikä tulee tai menee, menee tältä yhdeltä tililtä. Läpimenon jälkeen on varsin helppoa VTV:lle toimittaa tämä ilmoitus siitä, miten rahat ovat menneet, miten rahat ovat tulleet, ja VTV on jopa niin tarkka, että nyt jäl-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 3/2024 vp

ki-ilmoittautumisessa heille piti sitten antaa vielä selvitys tästä tähän ottamastani lainasta. Minun mielestäni tämä toimii todella hyvin nyt jo tällä hetkellä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kokko, olkaa hyvä.

13.16 Jani Kokko sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Harva ihminen tähän saaliin pääsee ihan nollan euron vaalibudjetilla. Hienoa heiltä, jotka ovat siinä onnistuneet, mutta monet tarvitsevat vaaleihin tukea, ja sen pitäisi olla mahdollisimman avointa. Ja tietysti hienoa, jos kansalaiset katsovat, että he voivat myös tällä tavalla, oli sitten kysymys pienestä lahjoituksesta tai hieman suuremmasta, osallistua demokraattiseen prosessiin.

En itse välttämättä ehkä lähtisi suoraan kampanjakattoon tekemään, mutta kyllä täällä on hyviä puheenvuoroja käytetty sen puolesta, että nimenomaan tästä ennakkoilmoituksen aikarajasta tehtäisiin pakollista, ja myös siitä, mitenkä tätä vaalirahoituksen erittelyä tulee tapahtumaan. Otaksun, että tuskin kenelläkään on sinällään siinä rahoituksessa mitään piiloteltavaa, joten mahdollisimman avoimesti siitä pitäisi tiedottaa. Itse olen jokaisissa vaaleissa, kun ilmoitus on pitänyt tehdä, tehnyt ennakkoilmoituksen ja sitten sitä tarkentanut siinä virallisessa ilmoituksessa, ja täytyy kyllä ihmetellä sitten niitä edustajia, jotka unohtavat ilmoittaa kymmeniätuhansia euroja omasta vaalirahoituksestaan. Toivottavasti he tämän keskustelun yhteydessä tuntevat piston sydämessään [Puhemies koputtaa] ja korjaavat sitten seuraaviin vaaleihin mennessä näkökulmaansa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

13.17 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Niemi äsken omassa puheenvuorossaan kuvasi aivan oivallisesti tätä vaalirahoituksen todellista vahvuutta. Näinhän se menee. Samalla keinoin olen itsekin toiminut. Vaalitili oli, ja siinä oli vielä sellainen kirjanpitäjä hoitamassa sitä vaalitiliä, että sentinkin virhe aiheutti jo reklamaation allekirjoittaneelle, että mitä ihmettä tämä tällainen on. Ja sitten kun vielä kuitit katsotaan ja kun itselläni ei ollut tiliin edes käyttöoikeutta, niin oli aika vaikea kuvitella, miten siinä voisi vilppiä tehdä. Kyllä täytyy olla jonkun melkoinen masokisti, jos kuvittelee, että vielä joutuu keräämään omista rahoista kymmeniätuhansia, ja käyttäisi ne.

Nuorena kansanedustajaehdokkaana minä ihmettelin tuolla Pohjois-Karjalan eri toreilla, kun siellä oli muutamilla ehdokkailla ammattiyhdistysliikkeen soppakattilat. Soppatykki kiersi jatkuvasti. Sitten mielenkiinnosta katselin, näkyykö niitä isoja rahoja ilmoituksessa, koska tiedän tarkalleen, paljonko se yksi soppatykkiannos maksaa — euroissa tarkalleen tiedän, kun olen pari kertaa joutunut itse sen maksamaan omista rahoistani. Ei näkynyt missään mitään, ja jotkut jopa kerskuivat, miten pienillä menoilla voi mennä eduskuntaan kansanedustajaksi. Ei näkynyt niitä soppatykkien kuluja yhtään. [Tuula Väättäinen: Miksi sinä katsot tännepäin? — Naurua — Puhemies koputtaa] — En minä katso, minä vaan sanoin, kun vasemmistolaiselta edustajalta tuli tästä kysymys. — Toivon, että tämä [Puhemies koputtaa] totuus tunnustetaan eikä vääristellä asioita. [Juho Eerola: Melkoinen soppa!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hyrkkö, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 3/2024 vp

13.18 **Saara Hyrkkö vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Äänestäjillä on tavallaan oikeus tietää, mistä rahat vaalikampanjoihin tulevat, ja minusta heillä olisi oikeus tietää se jo ennen äänestyspäätöksen tekemistä. Siksi vaalirahoituksen ennakkoilmoituksen tekeminen pakolliseksi olisi oikea ratkaisu. Se on ikävä kyllä kerta toisensa jälkeen kaatunut siihen, että valtaosa puolueista sitä kuitenkin sitten suljettujen ovien takana vastustaa, vaikka täällä sitä onkin kannatettu.

Mitä tulee näihin lainoihin, jotka täällä mainittiin, niin viime kaudella nousi esiin sellainen epäkohta tai porsaanreikä tässä vaalirahoituksen läpinäkyvyydessä, että lainoille ei ole ikään kuin ilmoitusvelvollisuutta. Eli voi ottaa lainaa vaalikampanjaansa, sitä ei tarvitse ilmoittaa, keneltä se on tullut, ja sitten lainanantaja on voinut antaa sen anteeksi myöhemmin, jolloin siitä on tullutkin lahjoitus, mutta sitä ei ole tarvinnut ilmoittaa. Tein tästä ehdotuksen viime kaudella, ja puoluesihteerit siihen silloin tarttuivat. Siitä oli valmisteilla muutos, että tämä porsaanreikä tilkittäisiin. Se ei ikävä kyllä tainnut ehtiä läpi, joten toivon, että hallitus tällä kaudella toisi eduskuntaan esityksen, jossa tämä porsaanreikä voitaisiin tilkitä ja samalla [Puhemies koputtaa] ennakkoilmoituksesta tehdä pakollinen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Pauli, olkaa hyvä.

13.20 **Pauli Kiuru kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Lähtökohdan on oltava se, että valvonnan on oltava mahdollisimman tiukkaa ja sääntöjä on noudatettava mahdollisimman tarkasti. Tällä hetkellä tilanne on se, että sääntöjä ei todellakaan noudateta kovinkaan tarkasti. Jokaisessa ilmoituksessa pitäisi lukea, kuka on maksaja. No, usein näin on, että siellä ei lue maksajaa, tai jos maksaja lukee, niin siellä lukee ”Kaikkea hyvää kaikille ry”, ja sen informaatioarvo on osapuilleen nolla. Siinä suhteessa on kyllä parannettavan varaa.

No, sitten kun mennään tähän kampanjakattoon, niin sen valvonta on kyllä tosi hankala asia. Samalla pitäisi sitten arvottaa esimerkiksi erilainen medianäkyvyys. Erilaiset taustayhteisöt antavat lehdistään, verkkosivuillaan ynnä muualla näkyvyyttä, ja miten se sitten mitataan? Siinä voidaan ikään kuin kiertää tätä tukea tällä tavalla. En lämpii tälle kampanjakattoajatukselle. Täällä salissa on muuten edustajia, jotka ovat päässeet nollalla eurolla, alle tuhannen euron budjetilla, sisälle, eli ei se mahdotonta [Puhemies koputtaa] ole.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Bergbom, olkaa hyvä.

13.21 **Miko Bergbom ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kyllähän se kiistaton tosiasia on, että rahalla noin keskimäärin on vaikutusta siihen, kuinka todennäköisesti tulee valituksi eduskuntaan, mutta en pitäisi tätä kuitenkaan keskeisesti suurimpana ongelmana vaan kokisin suurimmaksi ongelmaksi sen, että vaalien välillä harvoin muistetaan esimerkiksi yleisessä keskustelussa tai mediassa analysoida sitä, että ketkäs siellä taustalla ovatkaan rahoittamassa. Kun ollaan nyt katsottu tätä kiistatonta sosiaalidemokraattien ja vasemmistoliiton yhteyttä ay-liikkeeseen ja kun palataan takaisin eduskuntavaaleihin, huomataankin, että ay-liike on merkittävässä määrin ollut rahoittamassa teitä tänne eduskuntaan. [Perussuomalaisten ryhmästä: Ohhoh!] Ja muistan, että jos eduskuntavaaleissa halusi saada heiltä rahaa, niin piti sitoutua tiettyihin tavoitteisiin niin, että ”minä sitoudun näihin edustajana”. Eli käytännössä te edistätte täällä teidän rahoittajienne etua, eli te ette pysty objektiivisesti toimimaan kansan edustajina, [Välihuutoja vasemmalta]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 3/2024 vp

koska teillä on rahoittajina tahoja, joiden arvoihin teidän on pakko sitoutua saadaksenne sitä rahaa, jotta te voitte tulla valituksi eduskuntaan. Tämä on epäkohta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

13.22 **Aki Lindén sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Mielenkiintoista ja tärkeää keskustelua, missä ollaan varmasti yhdessä valotettu niitä epäkohtia, joita tähän vaalirahoitukseen edelleen liittyy. Mitä tulee ammattiyhdistysliikkeen rahoitukseen, niin ei se Lääkäriliitto tainnut minulle yhtään euroa laittaa näissä vaaleissa, kuten ei muillekaan saman ammatin edustajille.

Mutta kun tuossa välihuudossani käytin sanoja ”pitkät listat”, niin halusin nostaa esille sen, että itse asiassa suomalaisessa vaalijärjestelmässä on melkoinen kilpailu saman puolueen ehdokkaiden kesken samassa vaalipiirissä. En tiedä, onko muissa maakunnissa sitä näkyvillä, mutta omassa maakunnassani Varsinais-Suomessa meillä on usein ollut tilaisuuksia, joissa meillä on eri puolueiden ehdokkaita. Meillä oli edustajien Aalto-Setälä ja Junnila kanssa yhteisiä tilaisuuksia, joista oli aika näyttävät mainokset Turun Sanomissa. Ja jos nyt totta puhutaan, niin siinäähän itse asiassa silloin nostetaan omaa profiilia enemmänkin suhteessa oman puolueen muihin ehdokkaisiin. Että on tämä suomalainen vaalijärjestelmä aika mielenkiintoinen kaiken kaikkiaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

13.23 **Veronika Honkasalo vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on hieman outoa, että nimenomaan se puolue, joka käyttää eniten rahaa vaalikampanjoihin ja joka on myös jättänyt merkittäviä summia yksittäisten ehdokkaiden kohdalla ilmoittamatta — puhutaan kymmenistä tuhansista euroista — on niin haluton säättämään tätä kampanjakattoa. Se kertoo aika paljosta.

Täällä sanottiin, että ei sillä rahalla nyt ole sitten niin paljoa merkitystä, että on kaiken maailman muitakin tekijöitä, mutta meillä on tutkimusta olemassa: raha vaikuttaa, samoin koulutustausta, ehdokkaan resurssit, sosiaalinen pääoma, näin laajasti. [Ben Zyskowicz: Samoin ulkonäkö!] Se on tutkimustulos. [Ben Zyskowicz: Eikö ulkonäkö vaikuta?] Me tiedetään myös esimerkiksi Helsingistä, että merkittävä osa kaupunginvaltuutetuista tulee kantakaupungin alueelta, lähiöistä meillä on hyvin vähän valtuutettuja. Me tiedetään, että demokratia polarisoituu suomalaisessa yhteiskunnassa sosioekonomisen taustan mukaan erittäin vahvasti, ja minusta on todella merkillistä, että tämä seikka ei enää perussuomalaisia huoleta. [Puhemies koputtaa] Viime kaudella edustaja Tynkkynen piti täällä oikein ansiokkaita puheenvuoroja [Puhemies koputtaa] tästä samasta aiheesta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sammallahti, olkaa hyvä.

13.25 **Tere Sammallahti kok** (vastauspuheenvuoro): Arvon puhemies! Sinällään keskustelu vaalirahoituksesta on toki arvokasta, ja varmasti korjattavaa löytyy, mutta haluaisin todeta kaikille, jotka kampanjakattoa ajavat, että varokaa vaan, mitä toivotte, ettette vahingossa saa sitä.

Raha on vaalikampanjoinnissa todennäköisemmin seuraus kuin syy. Ihmisillä täytyy olla jonkinlaista tunnettuutta ennen kuin sitä vaalirahoitusta voi merkittävästi saada, ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 3/2024 vp

raha on sillä tavalla tasa-arvoistava väline, että heillä, erityisesti nuorilla, joilla ei ole välttämättä vielä tunnettuutta, on mahdollisuus sitä hankkia. Nyt jos tehdään kampanjakatto, todennäköisesti iso osa heistä, joilla oli aikaisemmin mahdollisuus edes pikkuisen buustata omia kampanjoitaan rahalla, jää erilaisten somepoliitikkojen ja muilta tahoilta vetoapua saavien ehdokkaitten jalkoihin. Siinä mielessä kannattaa nyt vaan pitää mielessä, [Puhemies koputtaa] että itsessään mikään kampanjakatto ei ratkaise mitään ongelmaa vaan lopulta kaikki syntyy myös poliitikoilla työstä. Sitä näkyvyyttä hankitaan työllä, ja sitten vasta sitä voidaan rahalla jonkin verran buustata, [Puhemies koputtaa] jos sitä satutaan saamaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitos. — Nyt palaamme puhujalistalle. — Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

13.26 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Valtiontalouden tarkastusvirasto on jälleen toteuttanut tärkeää tehtäväänsä vaalirahoituksen valvojana. Nyt käsiteltävä kertomus koskee vaalirahoituksen valvontaa viime kevään eduskuntavaalien osalta. Kertomuksesta avautuvat hyvin vaalirahoituksen kokonaisuus ja tarkastusviraston siitä tekemät huomiot, myös kriittiset. Meillä Suomessa vaalirahoituksen valvonta on järjestetty kansainvälisestikin arvioituna melko hyvälle tasolle. Suurimpia puutteita lainsäädännössämme on viime vuosikymmeninä paikkailtu, ja lainsäädäntö on kehittynyt oikeaan suuntaan. Tehokas ja avoin vaalirahoitusvalvonta on keskeinen osa toimivaa vaalijärjestelmää ja demokratiaa.

Pettymyksenä voidaan kuitenkin pitää sitä tosiasiaa, että edellisellä vaalikaudella valmisteltu puolue- ja vaalirahoituslainsäädännön uudistus jäi viemättä maaliin asti. Lakiesitys raukesi, sillä sitä ei ehditty käsitellä ennen eduskuntavaaleja eduskunnan suuren työmäärän johdosta. Tähän myös Valtiontalouden tarkastusvirasto on ilmaissut tyytymättömyytensä.

Vaikka vaalirahoituslainsäädäntömme on monin tavoin toimivaa, löytyy siitä kuitenkin edelleen puutteita ja kehitettävää, kuten myös äsken käyty vilkas debatti hyvin osoittaa. Kiinnitän huomiota etenkin niihin puutteisiin, joita Valtiontalouden tarkastusvirasto nostaa kertomuksessaan esiin, kertomuksen loppupuolella. Tarkastusvirasto nostaa esiin muun muassa rajalliset tiedonsaantioikeutensa, vähäiset sanktiot vaalirahoituslain rikkomisesta sekä puutteet ehdokkaalle lainoitusta antaneen tahon ilmoitusvelvollisuuksissa. Näihin Valtiontalouden tarkastusviraston luettelemiin useisiin epäkohtiin vaalirahoituksen valvonnassa on syytä puuttua, kun lainsäädännön uudistamista seuraavan kerran esitetään eduskunnalle.

Arvoisa puhemies! Kannustan hallitusta pohtimaan vaalirahoituslainsäädäntömme kehittämistä myös tarkastusviraston kertomuksessaan nyt esittämiä huomioita laajemmin. Nostan esiin erityisesti kaksi näkökulmaa: saadun vaalirahoituksen ilmoitusvelvollisuuden laajentamisen nykyisestä ja ulkomaisen vaalirahoituksen kieltämisen kokonaan.

Tällä hetkellä vaalirahoituksesta selkoa ovat velvollisia tekemään vain vaaleissa valitut ja varasijalle jääneet, esimerkiksi eduskuntavaaleissa kansanedustajat ja varakansanedustajat ja vastaavasti kuntavaaleissa valtuutetut ja varavaltuutetut. Tästä seuraa, että vaalirahoituksen koko kuva jää tosiasiallisesti pimentoon kulloisissakin vaaleissa. Jos ehdokkaat eivät ole tehneet vapaaehtoisia ennakkoilmoituksia vaalirahoituksesta ennen varsinaista vaalipäivää, ei valitsematta jääneiden ehdokkaiden vaalirahoitus koskaan näe päivänvaloa. Siksi vaalirahoituksen ilmoitusvelvollisuutta olisikin syytä harkita laajennettavaksi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 3/2024 vp

koskemaan kaikkia ehdokkaita. Toinen vaihtoehto olisi säätää ennakkoilmoituksen tekeminen vaalirahoituksesta pakolliseksi kaikille ehdokkaille. Tämä mahdollistaisi myös äänestäjille paremman tiedonsaannin ja avoimuuden ehdokkaiden rahoituksesta ennen vaalipäivää eikä vasta vaalien jälkeen tulosten jo selvittyä.

Vastaavasti nykyisen vaalirahoituslainsäädäntömme kummallinen yksityiskohta on ulkomailta kerättävän vaalirahoituksen salliminen. Nykyinen lainsäädäntömme ei siis sitä kaikilta osin estä. Esimerkiksi ehdokkaan omaa aatesuuntausta edustavalta ulkomaiselta taholta on mahdollista saada rahoitusta Suomessa käytäviin valtiollisiin vaaleihin. Monissa muissa maailman maissa ulkomailta annettava vaalirahoitus on kokonaan kielletty, ja perustelluista syistä. Näin on haluttu torjua muun muassa vahingollista vaalivaikuttamista ulkomailta, mitä voidaan toteuttaa myös vaalirahoitusta kanavoimalla. Tästäkin on olemassa huolta herättäviä esimerkkejä maailmalta. Ulkomaisen vaalirahoituksen täyskiellossa ei ole siten kyse vain avoimuudesta vaan myös turvallisuudesta ja vaalien häiriöttömästä toteuttamisesta.

Arvoisa puhemies! Näillä reunahuomautuksilla kiitän Valtiontalouden tarkastusvirastoa ansiokkaasta kertomuksesta ja vaalirahoituksen valvontatehtävän toteuttamisesta jälleen erinomaisesti menneissä eduskuntavaaleissa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Junnila, olkaa hyvä.

13.31 Vilhelm Junnila ps: Arvoisa herra puhemies! Vasemmalta viitattiin debatin aikana edustaja Sebastian Tynkkyseen. Hän onkin hyvä esimerkki politiikosta, joka on tullut valituksi nollan euron budjetilla. Sen sijaan paksusti voivien ay-pösöjen edustamat järjestöt hyötyvät useammasta eri julkisesta tukielementistä, mainittakoon esimerkiksi Kojamon kaltaisten ryppäiden kautta masinoitu, alkulähteiltään julkinen rahavirta. Siten kertynyttä varallisuutta käytetään vaalien aikana pääosin vasemmistopuolueiden ja vasemmistopoliitikoiden tukemiseen. Kun varoja kierrätetään muun muassa työväenyhdistysten kautta, ei kampanjakatto tässäkään muodossa toisi helpotusta demokratian toteutumiseen.

Sinänsä pidän terveenä, että tarkastellaan kampanjoihin käytettyä varallisuutta ja sen päälle hankittua tukea, ettei rahoituksesta tule Yhdysvaltojen edustajainhuoneen vaalien kaltaista välttämättömyyttä vaalimenestyksen kannalta.

Edustaja Peltonen viittasi viisaasti Valtiontalouden tarkastusviraston näkemyksiin. Virasto on esittänyt kampanjatiliä, johon kaikki kampanjaan liittyvä rahaliikenne tulisi kohdistaa. Tämä on erinomainen idea, ja toivon, että eduskunta ottaa esitetyt näkemykset huomioon, sillä uskon, että kaikki edustajat voivat yhtyä niiden tarpeellisuuteen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Suuren valiokunnan kokouksen vuoksi tämän asian käsittely tällä erää keskeytetään.

Keskustelu ja asian käsittely keskeytettiin.